

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології на тему:
**ЛІНГВАЛЬНІ ВИЯВИ РИС ЛЮДИНИ У ФРАЗЕОЛОГІЇ КИТАЙСЬКОЇ
МОВИ**

Студентки групи Кит 05-22

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови

та літератури (переклад включно),

перша – китайська

Павлик Аліни Вячеславівни

Науковий керівник: доц. Костанда Ірина Олександрівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЧЕН'ЮЙ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	5
1.1. Поняття «фразеологізм» у сучасному мовознавстві.....	5
1.2. Становлення фразеології як галузі сучасного мовознавства.....	7
1.3. Основні підходи до класифікації фразеологічних одиниць у сучасному мовознавстві.....	8
1.4. Чен'юй як складова частина фразеологічної системи китайської мови.....	12
Висновки до Розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЧЕН'ЮЙ З ЕЛЕМЕНТАМИ ЛІНГВАЛЬНИХ ВИЯВІВ РИС ЛЮДИНИ	17
2.1. Лексико-семантичний аналіз фразеологізмів на позначення позитивних рис людини в китайській мові.....	17
2.2. Лексико-семантичний аналіз фразеологізмів на позначення негативних рис людини в китайській мові.....	24
Висновки до Розділу 2	27
ВИСНОВКИ	28
论文摘要.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30

ВСТУП

Курсова робота присвячена лінгвальним виявам рис людини у фразеології китайської мови.

Фразеологізми, спадок історії та культури, передаються нам із покоління в покоління. Їх вивчення є одним з ключових завдань мовознавства. Фразеологізми роблять наше мовлення більш динамічним, вираженням і унікальним, відображають особливості нашої культури, а також поглиблюють наше розуміння мови.

Фразеологізми типу чен'юй є важливим елементом китайської культури, їх дослідження є актуальним для покращення розуміння китайської традиційної культури та літератури.

Дослідження фразеологізмів чен'юй в сучасній китайській мові допомагає поглибити знання про мову та культуру, що є корисним і для вивчення китайської як іноземної мови.

Актуальність теми роботи полягає в її спрямованості на дослідження лінгвальних виявів рис людини у фразеології сучасної китайської мови.

Метою роботи є лексично-семантичне дослідження лінгвальних виявів рис людини у фразеології сучасної китайської мови на прикладах конкретних чен'юй. Мета нашого дослідження передбачає розв'язання таких задач:

- 1) розгляд наукових робіт фразеологічної тематики в сучасному мовознавстві;
- 2) створення вибірки фразеологізмів, на основі якої буде проводитись дослідження;
- 3) аналіз обраних фразеологізмів типу чен'юй та їх зіставлення(за можливості) з відповідниками в українській мові.

Об'єкт дослідження – вияви рис людини у фразеології сучасної китайської мови. Предмет курсової роботи – лінгвальні вияви рис людини у фразеології сучасної китайської мови.

Фактичний матеріал роботи становлять фразеологізми, обрані зі словників китайських фразеологізмів 中华成语大词典 та Common Chinese Idioms An Annotated Frequency Dictionary.

Наукова новизна полягає у тому, що в роботі вперше представлено новий підхід до аналізу лінгвальних виявів рис людини у фразеології сучасної китайської мови. Дістало подальший розвиток дослідження класифікації фразеологізмів чен'юй як одного з видів фразеологізмів у китайській мові.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає в тому, що матеріал роботи допоможе більш глибоко вивчити та дослідити дану тему, що матиме позитивні наслідки для подальших досліджень в галузі фразеології.

Структура. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку, анотації та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЧЕН'ЮЙ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1 Поняття «фразеологізм» у сучасному мовознавстві

Мовознавство – це гуманітарна наука, що вивчає різноманіття та складність мов світу. Кожна мова характеризується власною унікальною структурою та власною історією розвитку. Важливою частиною будь-якої мови є її фразеологічна спадщина. Дослідженням фразеологізмів займається окрема галузь мовознавства – фразеологія. У сучасному мовознавстві фразеологія в більшості мов визнана і досліджується як самостійний розділ мовознавства, який систематично вивчає фразеологічний склад мови.

У сучасній лінгвістиці існує чимало визначень терміну “фразеологізм”. У своїй роботі “Фразеологізми та особливості їх класифікації” В. О. Ліщенко розглядає проблему визначення терміну “фразеологізм” у сучасному мовознавстві. Зокрема, зазначає науковець, в мовознавстві не існує загальноприйнятого визначення терміну “фразеологізм”. Це є одним з найбільш суперечливих питань сучасного мовознавства. Деякі вчені вважають, що визначення фразеологічних одиниць таке ж складне, як і визначення слова та порівнюють складність визначення фразеологізму з визначенням окремого слова. Ця складність полягає в тому, що як для окремого слова, так і для стійких фраз не існує загальних характеристик, які б діяли однаково в кожному окремому випадку(Ліщенко, 2017).

Так, наприклад, на думку Н. Г. Шкурятної, “фразеологічною одиницею (фразеологізмом) називається лексико-граматична єдність двох і більше компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється у мовленні за традицією, автоматично”(Шкурятна, 2007).

І. П. Ющук визначає фразеологізми як “стійке словосполучення, що виступає в мові як неподільний за значенням вислів” Серед фразеологізмів він розрізняє зрощення, єдності і сполучення. “У фразеологічному зрощенні цілісне значення

вислову ніяк не залежить від значення окремих слів, що входять до нього”, “цілісне значення фразеологічної єдності вмотивовується переносним значенням слів, які входять до неї”, “цілісне значення фразеологічного сполучення вмотивовується прямим значенням слів, які входять до нього”. Науковець зазначає, що не існує чіткої межі між цими трьома видами фразеологізмів(Ющук, 2012).

Я. А. Баран визначає, що фразеологізми, як і слова, служать для найменування речей, а в основі природи найменування лежить характерна для даного явища ознака, репрезентуючи його в цілому(Баран, Зимомря, 1999).

Слід зауважити, що серед дослідників фразеології також не існує однозначної думки щодо складу фразеологічних одиниць. До фразеологізмів низка лінгвістів не включають прислів'я, приказки та крилаті слова, вважаючи, що вони за своєю семантикою та синтаксичною структурою відрізняються від фразеологічних одиниць(Ліщенко, 2017).

Декілька десятиліть тому були сформульовані основні принципи фразеології, що дозволило визначити її як самостійну галузь мовознавства, відокремивши фразеологію від лексикології, стилістики та синтаксису. Стійкі словосполучення привертати увагу дослідників з давніх давен. Лексикографи, які вивчали мовні скарби різних народів, збирали та зберігали для майбутніх поколінь народні перлини, у тому числі прислів'я, приказки, влучні образні вирази тощо, намагалися чітко визначити й пояснити їх значення, вказати на джерело їх виникнення і т.д. Процес укладання словників, що розглядають стійкі сполуки слів, веде своє літочислення у різних країнах з минулих століть(Баран, Зимомря, 1999).

1.2 Становлення фразеології як галузі сучасного мовознавства

Початки української фразеографії сягають 17 століття. З початку і до середини 50-х років 20 століття фразеологічні одиниці були об'єктом опису в лексикографічних працях, а вже в другій половині 50-60-х роках 20 століття почали з'являтися спеціальні фразеологічні словники. В більшості з них, особливо в тих словниках, що були створені у 50-70-і роки 20 століття, окрім фразеологічних одиниць також

описуються й інші стійкі звороти, такі як прислів'я, приказки, крилаті вислови тощо(Прадід, 2012).

У період 20-40 років 20 століття, на етапі становлення навчально-методичної літератури в світовому мовознавстві, в наукових працях активно розглядалось дослідження стійких виразів у фразеології. У кінці 50-х років виникла тенденція системного підходу до проблем фразеології, почали вивчатися питання, пов'язані з описом фразеологізмів як структурних одиниць мови. Починаючи з 60-70-х років 20 століття інтенсивно розроблялися різні фразеологічні методи дослідження. Спостерігається активізація дисертаційних досліджень літературної фразеології, таких як місце фразеології в системі мови та фразеологія як вираження національного менталітету(Яцьків, 2014).

“Із середини 70-х – початку 80-х років ХХ ст. фразеологічні дослідження були спрямовані на вивчення змістової та функційної сторін. Цей період пов'язаний із тенденцією дослідників вивчати фразеологію шляхом її функційно-мовленнєвого вживання як у висловленні, так і цілому тексті. Суть цього періоду в розвитку фразеології полягає в усвідомленні необхідності пошуку адекватних методів її опису в реальному мовленнєвому вживанні”(Полюжин, 2019).

“Теоретичні дослідження з фразеології охоплюють у сучасній лінгвістиці широке коло проблем. Можна виділити кілька основних: вивчення фразеологізму як основної одиниці фразеології, функціонування фразеологізмів у мові, мовленні, визначення методів дослідження тощо. Однак незважаючи на помітні досягнення у дослідженні фразеології, актуальними продовжують залишатися проблеми, що стосуються специфіки фразеології як лінгвістичної дисципліни, семантики і форми фразеологічних одиниць, класифікації фразеологізмів, джерела їх виникнення, системні зв'язки у фразеологічній системі, розвиток діалектної фразеології, місце фразеологічних одиниць у мові письменників, еволюційні процеси у фразеологічному фонді тощо”(Яцьків, 2014).

1.3 Основні підходи до класифікації фразеологічних одиниць у сучасному мовознавстві

Однією з актуальних проблем сучасного мовознавства залишається питання класифікації фразеологізмів. Це питання активно досліджувалось мовознавцями впродовж минулого століття та продовжує залишатися в центрі уваги сучасних досліджень. Аналіз фразеологізмів з метою їх подальшої класифікації є значущим для майбутніх досліджень, адже систематизація фразеологічних одиниць у логічні категорії допомагає мовознавцям краще зрозуміти їхні структурні та семантичні особливості. Крім того, класифікація значно полегшує процес розуміння, засвоєння та вивчення фразеологізмів, що сприяє більш ефективному навчанню.

У науковому виданні “Теоретичні основи фразеології” Я. Баран та М. Зимомря розглядають особливості систематизації фразеологізмів у сучасному мовознавстві, а також вироблення наукових основ класифікації фразеологізмів вченими впродовж минулого століття.

“Проблема класифікації фразеологізмів упродовж багатьох років знаходиться в центрі уваги мовознавців. Класифікація – це перш за все наукова систематизація різноманітного фразеологічного матеріалу, сформульована за єдиним принципом, щоб виявити співвідношення загальних і диференціальних ознак одиниць, що складають фразеологічний фонд. Кожен тип класифікації повинен описуватися з одних і тих самих позицій і показувати наявність або відсутність певних ознак. Якщо ж один із типів одиниць класифікації не має протиставлення з іншими типами на основі єдиної ознаки, то таку класифікацію слід визнати хибною. Важливою умовою класифікації фразеологізмів є повнота охоплення одиниць. Ті чи інші типи фразеологізмів належать до часткових, окремих елементів, до яких призводить аналіз сукупного цілого”. “Аналіз класифікації фразеологізмів показує, що значна доля розбіжності між ними припадає саме на різне розуміння дослідниками сукупного цілого, обсягу фразеології. Звідси, принаймні на один тип одиниць більше або менше містить та чи інша класифікація фразеологізмів”(Баран, Зимомря, 1999).

“Оскільки фразеологія – це молода лінгвістична наука, яка потребує систематизації різних підходів до визначення ознак фразеологічних одиниць, дотримуючись певних принципів (семантичного, генетичного, функціонального), дослідники запропонували низку класифікаційних систем, що використовуються у теоретичній і методичній літературі”(Яцьків, 2014).

У навчальнову посібнику “Теоретичні основи фразеології” Я. Баран та М. Зимомря розглядають найважливіші з існуючих класифікацій.

Семантична класифікація. “Характеристика фразеологізмів з погляду на їхню семантичну зрощеність вперше була дана Ш .Баллі в “Короткому нарисі стилістики” (1905)”(Баран, Зимомря, 1999).

Запропонована Ш .Баллі класифікація розглядала фразеологічні одиниці як стійкі словосполучення що мали різну ступінь спаяності компонентів. Науковець висунув смислову ознаку фразеологічної одиниці як основну, вважаючи що ця характеристика проявляється у здатності фразеологічного виразу замінюватися одним словом - ідентифікатором. Пізніше цей критерій визначення фразеологізму був визнаний багатьма мовознавцями малоефективним(Кулигіна Н., 2007).

Концепція Ш. Баллі лягла в основу цілого ряду праць з фразеології, і зокрема, була удосконалена радянським академіком В.Виноградовим(Баран, Зимомря, 1999).

В. Виноградов прагнув відмежувати усталені словосполучення, які Ш. Баллі називав ідіомами, від вільних словосполучень, утворених безпосередньо у момент мовлення. Науковцем був запропонований критерій “невивідності” значення цілого словосполучення зі значень його окремих складників(Полюжин, 2019).

Згідно з класифікацією Виноградова виділяють три групи: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення(Кулигіна Н., 2007).

“Класифікація В. Виноградова тривалий час займала панівне становище у дослідженні фразеології і застосовувалася найчастіше без будь-яких змін до вивчення фразеологічних одиниць не лише російської мови, але й інших мов”. Утім, нерідко

робились спроби її модифікувати. “Спробу удосконалити класифікацію В. Виноградова у застосуванні до фразеологічних одиниць російської мови зробив М.Шанський. Окрім трьох типів виноградівської класифікації він виділяв ще четвертий тип: фразеологічні вирази”(Баран, Зимомря, 1999).

Типологічна класифікація. Типологічна класифікація – одна з різновидностей семантичної класифікації фразеологізмів. За основу типологічної класифікації береться такий термін, як “ідіоматичність”. Ідіоматичність розглядається як семантичне зрушення лексем у сполученнях, які в свою чергу оцінюються різним ступенем стійкості: від найнижчого до найвищого(Баран, Зимомря, 1999).

Структурно-семантична класифікація. Критика основ семантичної класифікації, що значною мірою базується на суб’єктивному факторі, зумовила активний пошук нових способів класифікації фразеологізмів. Одним із таких способів, зокрема, стало використання для класифікації поділу на класи, підкласи і розряди. Інший спосіб систематизації передбачав поділ на фразеологічні єдності, фразеологічні вислови та фразеологічні сполучення(Баран, Зимомря, 1999).

Генетична класифікація. Генетична класифікація ґрунтується на групуванні фразеологізмів за джерелами їхнього походження. З її допомогою можна проаналізувати динаміку розвитку фразеологічних одиниць та літературної мови уцілому. В цій класифікації виділяються біблійні звороти, запозичення з інших мов, крилаті слова, прислів’я та приказки(Баран, Зимомря, 1999).

Серед інших класифікацій, розглянутих у посібнику “Теоритичні основи фразеології”, виділяються такі як:

- класифікація фразеологізмів, що ґрунтується на граматичних, семантичних та структурних ознаках фразеологізмів.
- класифікація фразеологізмів, що ґрунтується на парадигматичному, синтагматичному та дериваційному зв’язках.
- тематична класифікація.

- функціонально-стильова класифікація.
- стилістична класифікація.

Таким чином, класифікація фразеологізмів залишається складною та актуальною задачею в сучасному мовознавстві. Подальший активний розгляд питання класифікації фразеологізмів матиме практичну користь для сучасних досліджень та полегшення систематизації. Це ж саме стосується і фразеології китайської мови, в якій в наш час спостерігається динамічний розвиток.

1.4 Чен'юй як складова частина фразеологічної системи сучасної китайської мови

Фразеологія у всіх мовах є найціннішою складовою лінгвістики, яка відображає не лише культурні та історичні аспекти народу, а й його звичаї, традиції та гумор. Фразеологізми, як стійкі мовні конструкції, зберігають свій зміст протягом багатьох поколінь і вважаються надзвичайно цінним джерелом для вивчення історії та культури. Вони мають глибоке коріння, яке датується століттями тому. Походження фразеологізмів йде в глибину століть. Джерелом багатьох фразеологізмів у китайській мові є народна і класична література, філософські трактати та історична хроніка(Корольова, 2019).

Фразеологія не є традиційним поняттям у Китаї та розглядається тільки в рамках лексикології, не виділяючись в окремий розділ, що характерно для західного мовознавства. До середини 20 століття вивченню фразеології китайськими науковцями приділялося зовсім небагато уваги. Багато аспектів, таких як обсяг фразеологічного фонду та принципи класифікації фразеологізмів, досі є неоднозначними та потребують глибокого дослідження(Оськіна, Н. О., & Нікітіна, Т. В., 2020).

Систематизація класифікації фразеологічних одиниць китайської мови знаходиться на етапі розвитку серед китайських лінгвістів. Ще півстоліття тому фразеологія не була окремою галуззю у китайському мовознавстві, і тепер вчені

активно працюють над її формуванням та розширенням. Вже починаючи з 50-60 років 20 століття китайські лінгвісти почали досліджувати галузь фразеології(Секіна, 2019).

Китайським лінгвістом Сунь Вейчжаном(孙维张) у його роботі “Фразеологія китайської мови” було виокремлено такі категорії фразеологізмів(孙维张, 1989):

- 成语(chéngyǔ) – ідіоми;
- 惯用语(guànyòngyǔ) – образні вирази;
- 歇后语(xiēhòuyǔ) – алегоричні вирази, що складаються з двох частин;
- 谚语(yànyǔ) – прислів'я;
- 格言(géyán) – афоризми.

У більш вузькому сенсі розуміння фразеологічного складу мови продемонстровано в роботі Сюй Го-цина (徐国庆) “Систематична теорія сучасної китайської лексики”(徐国庆, 1999):

- 成语(chéngyǔ);
- 惯用语(guànyòngyǔ);
- 歇后语(xiēhòuyǔ).

Лінгвістом Ма Гофанем було виділено такі види фразеологізмів, як ідіоми, прислів'я, фразеологічні сполучення та приказки. Саме ця класифікація є загальноприйнятою на даний момент (马国凡, 1978):

- 成语 (chéngyǔ) – ідіоми або стійкі фразеологічні сполучення, які переважно складаються з чотирьох ієрогліфів, що мають фіксовану структуру та порядок слів.
- 惯用语 (guànyòngyǔ) – звичні вирази або гуаньюн'юй, сталі словосполучення, які відрізняються образністю і лаконічністю. Їхня

структура може піддаватися певним змінам, таким як зміна порядку компонентів, додавання нових компонентів або включення інших слів

- 歇后语 (xiēhòuyǔ) – народні вислови-недомовки, що часто використовуються в розмовній мові. Вони складаються з двох частин: перша описує ситуацію або проблему, а друга містить підказку, який допомагає розв'язати проблему.
- 谚语 (yànyǔ) – короткі приказки та прислів'я, що виражають моральні чи етичні принципи. Вони зазвичай використовуються в якості поради або настанови.
- 俗语 (súyǔ) – це народні вислови або фрази, що містять в собі життєві мудрості, поради та звичаї, і часто використовуються в розмовній мові для опису життєвих проблем(马国凡, 1978).

“Чен юй – основна й найбільш уживана складова частина фразеології китайської мови. Як у розмовному мовленні, так і на письмі люди часто використовують цей вид фразеологізмів, оскільки в багатьох випадках вживання “чен юй” допомагає виразити значення більш чітко і лаконічно, додає мові краси і яскравого конотативного забарвлення” – зазначає О.Є. Федічев у своїй статті “«Чен Юй» як найпоширеніший вид фразеологізмів у китайській мові”.

Фразеологізмів типу чен'юй у китайській мові дуже багато, з них близько 3000 є часто вживаними. За джерелом походження переважну більшість з них можна віднести до двох груп: ті, що виникли за часів функціонування сучасної китайської мови, і ті, що перейшли з давньокитайської. Їхня кількість значно більша і вони, в свою чергу, можуть походити із давніх притч, оповідань, легенд, або з творів давніх письменників, а також з крилатих фраз, видозмінених з часом. Спадщина давньокитайської літератури дуже багата: люди запам'ятовували найбільш влучні фрази з літературних творів та вживали їх у мовленні, що призвело до утворення великої кількості фразеологізмів чен'юй(Федічев, 2006).

Висновки до Розділу 1

Фразеологізми є невід'ємною складовою будь-якої мови. Вони насичують та збагачують мову, роблячи її більш виразною та емоційною. Розуміння та використання фразеологізмів робить наше спілкування більш динамічним, оскільки вони надають мовленню жвавості та яскравості. Переважна більшість фразеологізмів відображає культурні та історичні аспекти культури певної країни, адже багато з них виникли в результаті багатовікового дотримання традицій, народних звичаїв та вірувань. Вони допомагають нам зберегти та передати багату спадщину рідної мови майбутнім поколінням.

Проаналізувавши матеріал першого розділу можна зробити деякі висновки. По-перше, дослідження фразеології є актуальним питанням в сучасній лінгвістиці. Протягом минулого століття фразеологія як галузь мовознавства зазнала активного розвитку: науковцями було досліджено та опрацьовано чимало аспектів фразеології та розроблено численні класифікації фразеологізмів за різними ознаками. Також було запропоновано багато варіантів визначення поняття 'фразеологічна одиниця': це питання і дотепер є предметом дискусій в колах науковців-лінгвістів. По-друге, дослідження фразеології китайської мови є як ніколи актуальними. Аналіз фразеологізмів типу чен'юй сприятиме активному розгляду питань сучасної китайської фразеології та подальшим дослідженням класифікації фразеологізмів у китайській мові. Крім того, подальші дослідження та роботи на тему чен'юй матимуть практичну цінність для вивчення учнями та студентами китайської мови.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЧЕН'ЮЙ З ЕЛЕМЕНТАМИ ЛІНГВАЛЬНИХ ВИЯВІВ РИС ЛЮДИНИ

2.1. Аналіз фразеологізмів на позначення позитивних рис людини в китайській мові

Однією із основних рис людини, що прищеплюються їй з дитинства є “доброта”. В китайській філософській традиції ця концепція знаходить відображення в одному із основних конфуціанських принципів взаємодії людей у суспільстві: “Не роби іншим того, чого не бажаєш собі”. В українській мові наявний відповідний народний вираз “Добра бажаєш, добро і роби”. Сучасна людина в повсякденному житті сприймає вияв доброти до ближнього як один із обов’язків порядного громадянина. Крім того, поняття доброта в українській мові охоплює низку взаємопов’язаних якостей людини. Добра людина також наділена такими якостями як милосердя та щедрість.

Аналіз матеріалу засвідчив, що концепція “доброти” відображається у великій кількості чен’юй. Наприклад, чен’юй 以德报恩 (Yǐ dé bào'ēn) – дослівно: відплачувати добром за добро – є повним відповідником українському виразу “за добро платять добром”. Варто зауважити, що синонім цього фразеологізма 以德报德 (Yǐ dé bào'dé) є частиною виразу 以直报怨, 以德报德 (yǐ zhí bào yuàn, yǐ dé bào dé), що є одним із конфуціанських принципів. Цікавою також є подібність китайського фразеологізму 饮水思源 (yǐn shuǐ sī yuán) – “коли п’єш воду, пам’ятай про джерело” – до українського вислову “не плюй в криницю, знадобиться води напиться” через застосування лексем “水”, “вода” та образу криниці.

Чен’юй 心慈手软 (xīncí shǒu ruǎn) в українській мові відповідають фразеологізми “щира душа”, “щире серце”, “добре серце” (тут і далі див. таб. 1); чен’юй 乐善好施 (Lè shàn hào shī) є майже тотожним із фразеологізмом “широка душа”. Водночас, частина фразеологізмів на позначення доброї людини в китайській мові має дещо нехарактерну українським відповідникам конотацію. Так, чен’юй 慈悲为怀 (Cǐ bēi wéi huái) характеризує милостиву, небайдужу людину, що проявляє милосердя та деяку

жалість по відношенню до слабких та обездолених. В українській мові схоже емоційне забарвлення має вираз “живе серце” – людина, якій небайдужі чужі переживання. Спільною для розглянутих фразеологізмів в українській та китайській мові є лексема “心” або “серце”. Водночас, українським висловам притаманне частіше вживання лексеми “душа”.

Таблиця 1. “Фразеологізми на позначення доброї людини”

心慈手软	Добрий, м'який, милосердний; добра душа
乐善好施	Добросердечний; той хто любить допомагати людям та займатись благодійністю
慈悲为怀	Милосердний, жалісливий

Чен'юй 乐善好施(Lè shàn hào shī) також має синонім 助人为乐(Zhù rén wéi lè), який на відміну від 乐善好施(Lè shàn hào shī) зосереджує увагу на аспекті отримання людиною задоволення від допомоги іншим(тут і далі див. таб. 2). Наведені вище чен'юй демонструють багатогранність поняття “добра людина” у китайській культурі, що зокрема виражається через фразеологізми – засіб вираження багатства мови.

Ще однією із важливих рис сучасної людини є щедрість. У площині традиційної китайської філософії та конфуціанських вчень, щедрість є однією із ключових складових гуманності, нерозривним із нею поняттям. Чен'юй 宽宏大量(Kuān hóng dà liàng) хоча й не має повноцінного відповідника в українській мові, але може вважатися схожим за значення із українським фразеологізмом “золота душа”. У китайській мові 宽宏大量(Kuān hóng dà liàng) має досить широке значення. З одного боку, цей фразеологізм характеризує людину як “поблажливу” та “милосердну”. З іншого боку, він часто використовується в якості компліменту або визнання заслуг людини. У такому випадку, чен'юй також набуває значення “шляхетний”,

“благородний”, “добродійний”. Чен’юй 慷慨解囊(Kāng kǎi jiě náng) також описує щедру, великодушну людину що не шкодує грошей для допомоги іншим.

Таблиця 2. “Фразеологізми на позначення великодушної людини”

助人为乐	Людинолюбець, той, кому приносить щастя допомагати іншим
宽宏大量	Щедрий; благородний; поблажливий
慷慨解囊	Щедрий, великодушний, той що допомагає іншим грошима

Наступна розглянута нами риса характеру – скромність. Варто зауважити, що в той час як для українського суспільства скромність не завжди є позитивною рисою характеру людини, для Китаю нормативною для цієї характеристики є позитивна конотація(тут і далі див. таб. 3).

Таблиця 3. “Фразеологізми на позначення скромної людини”

谦虚谨慎	Скромний та обачний, обережний
谦恭有礼	Скромний, ввічливий та шанобливий
谦谦君子	Скромний, той хто часто йде на поступки
大智若愚	Розумна людина виявляє скромність; мудра людина у житті не відрізняється від інших; велика мудрість, подібна до дурості (про розумну освічену людину, яка не вміє або не хоче себе показати)

Чен’юй на позначенні скромності також можуть мати досить різне емоційне забарвлення. Наприклад, чен’юй 谦虚谨慎(Qiān xū jǐn shèn) означає “бути скромним,

обережним та обачним, не поводитись зарозуміло та пихато” та має позитивне значення. Водночас, в українській мові поняття скромності не пов’язується із обачністю, а також не повністю протиставляється зарозумілості. Фразеологізм на позначення скромності в українській мові “Тихіший за воду, нижчий за траву” означає скромну, непримітну людину та часно несе в собі негативне чи нейтральне значення. Подібним українському варіанту є фразеологізм 谦谦君子(Qiān qiān jūn zǐ), що все ж має в собі додаткове значення “той хто часто йде на поступки”. Цікавим є те, що через наявність у фразеологізмі конфуціанського поняття 君子(Jūnzǐ) “благородний муж” в сучасній китайській мові цей чен’юй часто вживається з саркастичним підтекстом. Інший чен’юй – 谦恭有礼(Qiān gōng yǒu lǐ) акцентує увагу на шанобливості та ввічливості. Ще один варіант вияву скромності через китайські фразеологізми розглянуто на прикладі чен’юй 大智若愚(Dà zhì ruò yú) – мудра людина не виставляє напоказ свої знання. Попри те, що чен’юй 大智若愚(Dà zhì ruò yú) не має повного відповідника серед українських фразеологізмів, поняття, що він уособлює не є невластивим українській культурі. Чен’юй 大智若愚(Dà zhì ruò yú) є частиною вислову “大智若愚，大巧若拙”(Dà zhì ruò yú, dà qiǎo ruò zhuō), що приблизно означає “мудра людина не виставляє напоказ свої знання, майстерна людина не виставляє напоказ свої навички”. У свою чергу, в українській мові аналогічне поняття втілене у приказці “Не хвалися мудрий мудрістю, ані сильний силою”.

Практично тотожним із 大智若愚(Dà zhì ruò yú) є чен’юй 大智如愚(Dà zhì rú yú), який однак вказує на конкретні здібності людини: підкреслюється її талант. Для китайської культури здавна є характерним звеличення таланту та талановитих людей. Під час аналізу матеріалу було виявлено велику кількість чен’юй, що характеризують обдарованих чи талановитих людей(тут і далі див. таб. 4). Такі чен’юй як 才华出众(Cái huá chū zhòng), 出类拔萃(Chū lèi bá cuì) використовуються для навищого рівня схвалення здібностей людини, при цьому не стосуючись конкретних характеристик. Водночас, фразеологізми 真才实学(Zhēn cái shí xué) та 才高八斗(Cái gāo bā dòu)

акцентують увагу на розумових здібностях людини, її ерудиції та розумі. Наявність у цих чен'юй спільної лексеми 才(cái), що має значення “талант”, “здібності”, вказує на їхнє тотожне значення. Серед українських фразеологізмів на позначення розумної людини виділяють такі як “світла голова”, “не в тім'я битий”, “має голову на плечах”. Ці вирази можна вважати відповідниками вище наведеним чен'юй попри те, що вони не мають спільних із китайськими фразеологізмами лексем.

Таблиця 4. “Фразеологізми на позначення обдарованої людини”

大智如愚	Розумний може здаватися дурним; талант людини може бути не розпізнаний, поки не прийшов для цього влучний момент
八斗之才/ 才高八斗	Обдарований, талановитий; відзначається видатними здібностями та ерудицією
才华出众	Виключно обдарований
才华横溢	Розумний та талановитий
出类拔萃	Непересічна; видатна людина
真才实学	Талановита та ерудована людина; людина справжнього таланту та великої ерудиції

Проаналізовані чен'юй на позначення талановитої людини мають широке значення, яке також включає в себе природну обдарованість та ерудованість, що характерно для китайської культури.

Ерудованість як окрема риса людини також представлена широким спектром чен'юй(тут і далі див. таб. 5). Крім проаналізованих вище чен'юй 真才实学(Zhēn cái

shí xué) та 才高八斗(Cái gāo bā dǒu), ерудованість також розглядається на прикладах інших фразеологізмів, що безпосередньо стосуються цього поняття. Так, чен'юй 知识渊博(Zhī shì yuān bó) використовується на позначення мудрої, обізнаної людини; його синонім 学识渊博(Xué shì yuān bó) підкреслює глибоку обізнаність людини у своїй галузі. Відповідником даним чен'юй можна вважати український фразеологізм “майстер своєї справи”.

Інший фразеологізм – 见多识广(Jiàn duō shì guǎng) – характеризує досвідчену та ерудовану людину, що багато побачила та пізнала за своє життя. Цей чен'юй також має українські відповідники – фразеологізми “тертий калач” та “стріляний горобець”. Спільною для наведених фразеологізмів є лексема 识(shì) – мати знання, розбиратись у чомусь.

Таблиця 5. “Фразеологізми на позначення ерудованої людини”

知识渊博	Глибоко ерудована людина, що має глибокі знання
见多识广	Досвідчений і обізнаний; той, хто має досвід і глибокі знання
自强不息	Той, хто невпинно та самовіддано самовдосконалюється

Ще одним чен'юй що описує ерудовану людину, яка постійно прагне досягти нових висот, є 自强不息(Zì qiáng bù xī). Однією з чеснот, що пов'язана із значенням цього фразеологізму, є цілеспрямованість. Не будучи виокремленою як одна з найважливіших для людини рис характеру, цілеспрямованість все ж є важливою складовою виховання в дусі класичної китайської філософії. Щоб досягти чого-завгодно в житті, людина має докласти неабияких зусиль на шляху до успіху.

Чен'юй на позначення поняття цілеспрямованості в китайській мові є різноманітними та різнобічно розглядають цю характеристику(тут і далі див. таб. 6).

Наприклад, чен'юй 坚强不屈(Jiān qiáng bù qū) описує непохитну людину з твердим характером та “залізними” принципами. В українській фразеології для опису людини із сильним характером вживається вираз “тверда рука”. Інший чен'юй 胸怀大志(Xiōng huái dà zhì) стосується людини з великими амбіціями. Українським відповідником цьому чен'юй можна вважати вираз “мати види на”; у розглянутому варіанті фраза виглядатиме як “мати види на майбутнє”. Інший чен'юй 壮志凌云(Zhuàng zhì líng yún) акцентує увагу на глибині амбіцій людини, чи радше висоті її амбіцій(дослівний переклад: “прагнення підіймаються вище за хмари”). Чен'юй 志在四方(Zhì zài sì fāng) описує людину, що прагне досягти небачених висот, зокрема у своїй кар'єрі, і готова шукати можливості для цього по всьому світу.

Таблиця 6. “Фразеологізми на позначення цілеспрямованої людини”

坚强不屈	Вольова, непохитна та стійка людина
胸怀大志	Амбітний, цілеспрямований
壮志凌云	Прагнення підіймаються вище за хмари; людина з великими амбіціями
志在四方	Амбіційний, той хто ставить високі цілі у житті, прагне досягти нових висот

Наступна розглянута нами риса характеру – хоробрість. Ця якість не є невласивою для китайської традиційної культури та для конфуціанського вчення, навпаки, хоробрість є однією з характеристик якими наділена гуманна людина. Чен'юй, що описують хоробру людину в китайській мові можуть мати різні значення та конотації(тут і далі див. таб. 7). Наприклад, чен'юй 身先士卒(Shēn xiān shì zú) означає “сміливий, той хто не боїться йти вперед та вести за собою інших” та має в українській мові відповідники “вести перед”, “бути на чолі”. Водночас, фразеологізм 敢为人先(Gǎn wéi rén xiān), маючи схоже значення, підкреслює бажання бути лідером,

за власним бажанням ставати на чолі або визиватись першим брати участь. Цей чен'юй також має значення “йти в ногу з часом”, “бути відкритим до інновацій та нових викликів”. Фразеологізм 胆大心细(dǎn dà xīn xì) використовується для опису хороброї, сміливої людини, яка в своїх вчинках все ж є обережною та обачною. Однією зі складових даного чен'юй є жовчний міхур 胆(dǎn). У китайській традиційній культурі він має переносне значення “хоробрість”, “сміливість”.

Таблиця 7. “Фразеологізми на позначення хороброї людини”

敢为人先	Сміливий, той хто не боїться невизначеності та наважується йти вперед
无所畏惧/无畏无惧	Безстрашний, нічого не боїться
胆大心细	Хоробрий, але обережний; сміливий та обачний
身先士卒	Той, що йде попереду та веде за собою інших

2.2. Аналіз фразеологізмів на позначення негативних рис людини в китайській мові

Боягузтво є однією з рис характеру людини, що здавна засуджується та висміюється в народній творчості. В українській традиції таке висміювання є поширеним у байках, казках та фольклорі загалом, і звичайно знаходить відображення в українській фразеології. Безперечно, і для китайської фразеології це явище є характерним: серед проаналізованого матеріалу було виокремлено значну кількість чен'юй на позначення боязкої людини(тут і далі див. таб. 8).

Наприклад, було виділено три чен'юй з анімалістичними образами, які використовуються для опису боягузливої людини, а саме: 胆小如鸡(dǎn xiǎo rú jī), 胆小如鼠(dǎn xiǎo rú shǔ), та 胆小如兔(dǎn xiǎo rú tù). Для цих трьох фразеологізмів

спільною є лексема 胆(dǎn) – жовчний міхур – а також аніمالістичний елемент. Його використано для перебільшення: розмір жовчного міхура порівнюється із кроликом 兔(tù) , курчам 鸡(jī) та мишею 鼠(shǔ). Подібну побудову має і чен'юй 胆小如豆(dǎn xiǎo rú dòu), що дослівно перекладається як “жовчний міхур розміром із горошину” та описує боягузливу людину. В українській фразеології існує повний відповідник цим виразам – фразеологізм “боягузливий, як заєць”.

Інший чен'юй 畏缩不前(wèi suō bù qián) описує людину, яку в небезпечній ситуації паралізує страх. Українською таку реакцію можна описати виразом “до живця проймає”. Чен'юй 畏首畏尾(wèishǒu wèiwěi) використовується для позначення лякливої, що відступає у випадку загрози чи небезпеки. Також може використовуватись в значенні “занадто обережний”.

Таблиця 8. “Фразеологізми на позначення боязкої людини”

畏缩不前	Боязкий, той хто лякається, зіщулюється, відступає у небезпечній ситуації
胆小如鸡/胆小如鼠/胆小如兔/胆小如豆	Боязкий, як заєць
畏首畏尾	Боязкий, знервований; той, хто боїться усього підряд

Ще однією рисою, що віддавна суворо засуджується в суспільстві є зверхність. У площині традиційної китайської філософії такі негативні моральні якості як зарозумілість та зверхність є вадами, від яких людина має позбутися шляхом самовдосконалення. Певна річ, фразеологія китайської мови багата на відповідні повчальні фразеологізми чен'юй(тут і далі див. таб. 9).

Наприклад, чен'юй 目中无人(mù zhōng wú rén), що описує зверхню людину, сповнену гордині. Цей чен'юй має в українській мові дуже влучний за емоційним

забарвленням відповідник “мухи в носі грають”. Серед проаналізованих фразеологізмів часто зустрічались такі, що містили б в собі лексему 自(zì) – сам, себе. Зокрема, були розглянуті такі чен’юй як 骄傲自大(jiāo’ào zì dà) та 自命不凡(zì mìng bù fán), що стосуються таких понять як “зарозумілість” та “пихатість”. В українській мові наявні численні еквіваленти наведеним вище чен’юй – фразеологізми “дерти/гнути кирпу”, “задирати носа”, “триматися гоголем”.

Таблиця 9. “Фразеологізми на позначення зверхньої людини”

目中无人	Зарозумілий, гордовитий; той, хто ставиться до інших зверхньо
骄傲自大	Самовпевнений, гордовитий
自命不凡	Зверхній; той, хто про себе надто високої думки

Висновки до Розділу 2

Проведений лексико-семантичний аналіз китайських фразеологізмів типу чен’юй засвідчив перспективність подальшого розгляду чен’юй як одного із видів фразеологізмів у китайській мові з метою подальшого дослідження та класифікації.

Аналіз семантичних та лексичних особливостей чен’юй на прикладі фразеологізмів на позначення рис характеру людини продемонстрував актуальність досліджень спрямованих на класифікацію фразеологічних одиниць.

По-перше, розгляд окремих лексичних одиниць в межах окремо взятих чен’юй дозволяє нам глибше дослідити художні образи використані в рамках конкретних фразеологізмів. Таке дослідження є особливо доречним для поглиблення розуміння

китайської мови та літератури через надзвичайно важливу та захоплюючу їх складову – фразеологію.

По-друге, паралельні дослідження лінгвальних виявів рис людини у китайській та українській фразеології можуть наочно продемонструвати подібності та відмінності цих фразеологічних систем, що неодмінно матиме позитивний вплив на майбутні дослідження у цій галузі.

ВИСНОВОК

Аналіз семантичних та лексичних особливостей чен'юй на прикладі фразеологізмів на позначення рис характеру людини продемонстрував актуальність досліджень спрямованих на класифікацію фразеологічних одиниць. Провівши дослідження ми виконали усі поставлені задачі.

Першою поставленою задачею був розгляд наукових робіт фразеологічної тематики в сучасному мовознавстві. Було проведено аналіз сучасних досліджень в галузі фразеології та зроблено деякі висновки. По-перше, фразеологія як галузь мовознавства зазнала особливо активного розвитку протягом минулих ста років: науковцями було досліджено та опрацьовано чимало аспектів фразеології та розроблено численні класифікації фразеологізмів за різними ознаками. По-друге, в сучасних дослідженнях фразеології продовжує активно розглядатися питання систематизації фразеологізмів та доречність їх класифікації за окремими критеріями. Крім того, активно піддаються критиці, переосмисленню та модифікації більш ранні дослідження та класифікації фразеологізмів. Було визначено, що подальші дослідження та спроби класифікації фразеологізмів матимуть виняткове значення для стимулювання написання майбутніх наукових робіт в даній галузі мовознавства. Таким чином, було встановлено актуальність досліджуваної теми.

Другим завданням було встановлення вибірки фразеологізмів, на основі якої буде проводитись дослідження. Було виконано відбір придатних для розгляду в рамках наукової роботи фразеологізмів. Відбір було здійснено послуговуючись такими джерелами як словники 中华成语大词典 та Common Chinese Idioms An Annotated Frequency Dictionary.

Третім завданням дослідження був аналіз обраних фразеологізмів типу чен'юй та їх зіставлення з відповідниками в українській мові, за умови, що такі існують. Аналіз було виконано шляхом розгляду таких фразеологізмів з вибірки, що стосувалися б опису лінгвальних виявів конкретних рис людини. Зокрема, було розглянуто елементи лінгвальних виявів конкретних рис людини у фразеології

китайської мови на прикладах таких позитивних характеристик людини як “доброта”, “чесність” та “ерудованість”, а також на прикладах таких негативних характеристик людини як “боягузтво” і “пихатість”. Проведений аналіз продемонстрував певні особливості китайських фразеологізмів типу чен’юй. Так, наприклад, було виокремлено характерну для китайської фразеології лексему 胆(dǎn) на позначення сміливості. Значна частка проаналізованих чен’юй посилялась на або безпосередньо стосувалась конфуціанської традиції. Було розглянуто відмінності в конотації українських та китайських фразеологізмів на позначення тотожних рис людини. Крім того, було знайдено низку спільних для китайських та українських фразеологізмів лексем: лексема “心” або “серце”, “душа” у фразеологізмах, що описують добру людину; є характерним для обох мов і використання анімалістичних лексем. Було виявлено низку повних та неповних відповідників розглянутим фразеологізмам в українській мові, що засвідчило наявність подібних рис у фразеології двох мов та надало підстави для систематизації розглянутих фразеологізмів за ознакою належності до певної характеристики. Таким чином, було досягнуто усіх цілей нашого дослідження.

论文摘要

短语是历史和文化的遗产，代代相传，其研究是语言学的关键。它们使我们的演讲更具活力、表现力和独特性，也体现了文化的特质。成语词型是中国文化的重要组成部分，其研究对于理解中国传统文化和文学具有重要意义。研究现代汉语成语用语，有助于加深对语言和文化的了解，对于学习对外汉语也有帮助。短语学的研究是现代语言学的一个热点问题。短语学作为语言学的一个分支，在过去的一百年里经历了特别活跃的发展：科学家们对短语的许多方面进行了研究和研究，并根据不同的特征对短语进行了多种分类。汉语用语的研究仍然具有重要意义。对成语类词单位的进一步分析，将有助于对现代汉语词类问题的积极思考，有助于对汉语词单位分类的进一步研究。本研究对成语类习语进行词义分析，证明了进一步考虑陈语作为汉语习语类型之一，以便进一步研究和分类的视角。成语的语义和词汇特征分析他以短语单位来表示人类性格特征为例，证明了旨在对短语单位进行分类的研究的相关性。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Баран Я. А., Зимомря М. І. Теоретичні основи фразеології. Ужгород, 1999. 176 с.
- Кулигіна Н. Семантична структура ченьюй та їх місце у фразеологічній системі китайської мови. Серія філологічна. Вип. 45. С. 198–205
- Ліщенко В. О. Фразеологізми та особливості їх класифікації. Збірник наукових праць. Ред. Жуковська В. В., Папіжук В.О. Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2017. С. 226 –230.
- Яцьків М.Ю. Здобутки сучасної української фразеології у контексті новітніх парадигм лінгвістичних досліджень/ Міжнародний науковий вісник – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. – Вип. 8(27). – С. 253-262.
- Корольова Т. Ченьюї та особливості їх перекладу / Тетяна Корольова, Юлія Стоянова // Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: Міжнародний журнал. – Випуск 5. – Харбін : Харбінський інженерний університет, 2019. – С. 20-21.
- Секіна Н. Д. Класифікація фразеологізмів китайської мови. Питання Сходознавства в Україні. Харків. 2019. С. 96 – 98
- Федічев О. Є. «Чен'юй» як найпоширеніший вид фразеологізмів у китайській мові. Українська орієнталістика: збірник наукових праць. 2006. Вип. 1. С. 84 – 90.
- Фразеологія сучасної української мови : посібник / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко; М-во освіти і науки України, Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 399 с.
- Оськіна, Н. О., & Нікітіна, Т. В. (2020). Ченьюй-зоонім як засіб опису особистості людини. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, 2(45), 113–116.

Полюжин І. (2019) Періодизація становлення фразеології як розділу мовознавства/ Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Випуск 2 (42)

Ющук І.П.(2012) Практикум з правопису і граматики української мови. Посібник. С. 84

Шкурятяна Н. Г. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навч. посіб./Н. Г. Шкурятяна, С. В. Шевчук. – К.: Вища шк., 2007. – 823 с

汉语熟语学/ 孙维张著. — 吉林: 吉林教育出版社, 1989年.— 184 页.

李玉凯.雅俗文化书系: 成语文化. Beijing, Zhongguo Jingji Chuban Publ., 2013, 212 p

马国凡 成语//熟语丛书. –呼和浩特: 内蒙古人民出版社, 1978. – 343 页.

刘万国, 侯文富. 中华成语大词典, 2000. – 1476 页.

Jiao, L., Kubler, C., Zhang, W. (2013). 500 Common Chinese Idioms: An Annotated Frequency Dictionary. Great Britain: Taylor & Francis.

现代汉语词汇系统论/ 徐国庆著. —北京: 北京大学出版社, 1999 — 306 页.